

Ergenlerin Yetişkinlere Yönelik Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi *

Evaluating The Adolescents' Perceptions About Adults From View Of Other Variables

Ezgi SUMBAS¹, Özcan SEZER²

¹Sorumlu Yazar, Araş. Gör., Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Fakültesi, İnönü Üniversitesi, Türkiye, ezgi.sumbas@inonu.edu.tr

²Doç.Dr., Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Fakültesi, İnönü Üniversitesi, Türkiye, ozcan.sezer@inonu.edu.tr

Geliş Tarihi:03.09.2017

Kabul Tarihi:27.03.2018

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin yetişkinleri olumlu ya da olumsuz algılamalarına göre anne baba tutumları, yaşam doyumları ve risk almalarının farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesidir. Araştırmanın kapsamını, Malatya ili Battalgazi ilçesindeki Devlet ve Özel Anadolu liselerine devam eden 905 (434'ü kız, 471'i erkek) öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplamak amacıyla Ergenlerin Yetişkinlere İlişkin Algıları Ölçeği, Anne Baba Tutum Ölçeği, Ergenlerde Risk Alma Ölçeği, Yaşam Doyum Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde t-testi analizinden yararlanılmıştır. Çalışma sonucunda yetişkinleri yüksek düzeyde olumlu algılayan ve yetişkinleri düşük düzeyde olumlu algılayan ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarından kabul/ ilgi boyutu ile yaşam doyumları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Ayrıca bulgular; yetişkinleri yüksek düzeyde olumsuz algılayan ergenler ile yetişkinleri düşük düzeyde olumsuz algılayan ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarından psikolojik özerklik boyutu ve ergenlerin risk almaları açılarından anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, yetişkinlere yönelik algı, yaşam doyumu, risk alma.

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine whether the adolescents differ in their parental attitudes, life satisfaction and risk taking according to their positive or negative perceptions of adults. The scope of the study is composed of 905 students (434 girls, 471 males) who continue to the State and Private Anatolian High Schools in the Battalgazi district of Malatya. For the purpose of the data collection in the study, Perception of Adults for Adolescents, Parent Attitude Scale, Risk Taking Scale for Adolescents, Life Satisfaction Scale and the Personal Information Form were used. In the analysis of the data, t-test and the variance analysis (ANOVA) were used. As a result of the study, it was found that there is a meaningful difference between the acceptance/affection dimension and the life satisfaction of the adolescents perceived by the adolescents who perceive the adults as highly positive and the adults as the low level positively. In addition, the findings showed that the adolescents who perceived adults at a high level of negativity and the adolescents who perceived adults at a low level were significantly different from the

* Bu çalışma İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Doç. Dr. Özcan Sezer danışmanlığında Ezgi Sumbas tarafından hazırlanan ve savunulmuş ve başarılı bulunmuş olan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. BAP tarafından desteklenmiştir.

parental attitudes of the adolescents in terms of the psychological autonomy dimension and the risk taking of adolescents.

Key words: Adolescence, perception about adults, life satisfaction, risk taking.

GİRİŞ

Ergenlik dönemi değişim, meydan okuma ve fırsatların olduğu bir zamandır. Gelişimin başka aşamalarında böylesi kısa bir sürede bu kadar bir değişim gerçekleşmemektedir (Steiner, 2008, s. 11). Bu dönem sosyal yaşamın öne çıktığı, yeniden bir düzenlemenin yapıldığı dolayısıyla ilgi alanlarında kaymaların olacağı bir dönemdir. Bu dönemde can sıkıntısı ve bazı bunaltıların yanı sıra yaşamın yanında ışıltılı ve neşeli olma halleri de görülür (Orvin, 1997, s. 97). Ergenlerin, hayatın çeşitli alanlarında henüz uygun kararlar verecek düzeyde birikimleri olmadığından, deneyimli yetişkinler ergenlerin bazı konularda uygun karar vermeleri için onlara rehberlik ederler (Santrock, 2015). Çünkü bu dönem bireylerde riskli davranışların en çok görüldüğü bir zaman olduğu belirtilmektedir (Kıran Esen, 2003a).

Ergenler bir gün içinde kendi aile ortamı dışında, sokak, mahalle, devam ettiği okul, kullandığı toplu ulaşım araçları gibi farklı ortamlarda bulunur ve farklı kişilerle karşılaşır. Buldukları bu ortamlarda ergenler cinsiyet, yaş, konum, yaptıkları iş ve benzeri konularda çeşitli özelliklere sahip kişilerle bir arada olurlar. Günlük yaşamı içinde karşılaştığı bu kişilerin bir kısmını yetişkinler oluşturur. Yetişkinlik kavramı, ergenlik sonrasında başlayıp yaşlılığa kadar devam eden; fiziksel, zihinsel, sosyal, kültürel ve duygusal bakımdan tutarlılığa ulaşmış ve bunu korumayı başarmış olan kişileri tanımlamak için kullanılmaktadır (Kılıç, 2013b). Bir çocuğun doğumundan başlayarak, ergenliğe kadar olan süreçte çevresinde bulunan yetişkinlerle olan ilişkileri, onların yetişkinlere dair görüşlerini biçimlendireceği düşünülmektedir. Buradan yola çıkarak önce ergenlerin yetişkinlere ilişkin algılarını belirlemek, daha sonra ise ergenlerin anne baba tutumlarının, yaşam doyumlarının ve risk almalarının yetişkinleri algılamalarına göre değişip değişmediği üzerinde durulmak istenmektedir.

İnsanların çevresindeki nesnelere ve yaşanan olayları kavrama, anlama, isimlendirme ve onlara tepki vermesi algı olarak tanımlanmaktadır (Gerrig ve Zimbardo, 2013, s. 91). Kişi algısı ise görülen kişi ve kişinin niyeti hakkında izlenim oluşturmayı ve özellikleri ile davranışları hakkında tahminler yaparak kişinin sevilirliği ve ne tür bir insan olduğuna ilişkin fikir sahibi olmayı içermektedir. Kişi algısının oluşumunda etkili faktörler; fiziksel görünüm, davranışları üzerindeki etkiler ve ırk etkileri olarak sıralanmaktadır (Plotnik, 2009). İnsanın algılaması sürecinde önceki bilgiler, beklentiler, varsayımlar, hipotezler gibi sosyal inanışlar ve algılanan kişinin davranışları ve görünüşü etkilidir (Jussim, 1991). Ayrıca insanların tutumları, duyguları ve ayırıcı kişilik özelliklerini içeren sözel olmayan davranışlarına bakılarak onlar hakkında birçok şey öğrenilmektedir (Aronson, Wilson ve Akert, 2012).

Çocuklar ilk yıllarda ailelerinin sağladığı bakım ve oluşturdukları imkana göre çevre ve yakınlarındaki kişilerle ilgili ilk ve çok önemli izlenimler edinmeye başlarlar ve bu izlenimler çocukların bilinç dışlarında derin izler bırakır (Orvin, 1997, s. 26). Araştırmalar ergenlerin çevrelerinde bulunan yetişkinleri farklı şekillerde algıladıklarını göstermektedir. Furman ve Buhrmester (1985) ergenlerin çevrelerinde yer alan yetişkinlere yönelik algılarını incelemiş ve ergenlerin anne babalarını öğretmenlerine göre daha güvenilir, etkili, yardımcı ve şefkatli olarak algıladıklarını bulmuşlardır. Greene, Wheatly ve Aldava (1992), Onikinci sınıf öğrencileri ve üniversite öğrencileriyle yaptıkları bir çalışmada ergenlerin yetişkinleri finansal olarak bağımsız, kendi kararlarını kendisi verebilen, kendini adayabilme potansiyeline sahip, başarılı kişiler olarak algılamak; üniversite öğrencilerinin yetişkinleri sorumluluk sahibi, kendini anlayabilen, duygusal olarak olgun, iyi eğitim almış, uyumlu ve bencil olmayan

kimseler olarak algıladıkları görülmüştür. Bu sonuç yetişkinlere yönelik algının yaş ile değişebileceğini göstermektedir. Green, Mitchell ve Bunton'un (2000) araştırmasında ergenlerin yabancı olarak gördüğü ve topluluğa dışarıdan katılan kişileri tehlikeli olarak algıladığı saptanmıştır. Kızlar yabancılardan gelebilecek tehlikelere daha fazla dikkat etmekte ve bu tehlikelerden daha fazla korkmaktadırlar. Fabiansson (2007), 14 ve 21 yaşları arasındaki gençlerin yabancılara yönelik güvenlik algısını ölçmüş ve yabancılara yönelik güven algısının cinsiyete göre farklılaştığını ve erkeklerin kadınlara göre yabancılara daha olumsuz yaklaştığını bulmuştur.

Tilton-Weaver, Vitunski ve Galambos'un (2001) yaptıkları çalışmada ergenlerin yetişkinleri kendine güvenen, kendinden emin, çalışkan, üşengeç, hoşuna giden şeyleri yapan, olgun kararlar verebilen, doğru ve yanlışları bilen ve sıkıcı kişiler olarak tanımladıkları görülmüştür. Carver, Salmon, Campbell, Baur, Garnett ve Crawford, (2005) ebeveynlerin ve çocukların çevrelerindeki kişileri nasıl algıladıklarını incelemiş ve çocukların ebeveynlerine göre çevrelerini daha olumlu algıladıklarını bulmuşlardır.

Aile, kişiler arasında ilişki kurulmasında bağlantı noktası olup bireylerin fiziksel, duygusal ve kavrama yeteneklerini nasıl geliştirebileceğini belirlemektedir (Peseschkian, 1999). Anne babalar çocuklarını büyütürken farklı tutumlar sergileyerek çocukların gelişimlerini farklı şekilde etkilerler. Bazı anne babalar çocukları kendilerine ihtiyaç duyduğunda onların yanında olarak onları kabul ettiklerini ve onlarla ilgilendiklerini gösterirler. Bazı anne babalar ise neler yaptıkları, kimlerle görüştikleri ve nerelere gittikleri gibi konularda çocuklarını daha çok sorgulamaktadırlar. Başka anne babaların ise çocuklarının gelişim düzeylerine ve bireyselliklerine uygun davranışlarda bulunmalarını teşvik için daha çok cesaretlendirici bir yol izledikleri görülebilir. Yani anne babalar ergenlerin akranları, arkadaşları ve yetişkinlerle olan sosyal ilişkilerinde ortaya çıkan fırsatların düzenlenmesinde rehberlik etmektedirler (Santrock, 2012, s. 259).

İnsanda olması istenen niteliklerden birisi olan psikolojik özerklik, kişinin kendi fikirlerini oluşturması ve özel bir hayata sahip alabilmesini gerektirir. Ergenlerin psikolojik özerkliğe sahip olmaması durumunda problemlerli davranışlar sergileme eğilimi gösterdikleri ve bağımsız olma konusunda güçlük çektikleri belirtilmektedir (Dolgin, 2014). Anne babalar çocuklarını büyütürken bazı davranışlarda kısıtlamaların gerekli olduğunu bilirler. Bu kısıtlamalar çocuğa geçmemesi gereken sınırları ve buna uyduğu sürece güvende olduğunu gösterir. Sevecen ve anlayışlı bir tutum sergilemek hem anne babaların kendilerini hem de çocuklarının sağlıklı büyümelerini desteklemektedir (Orvin, 1997).

İletişimin rahat ve yaşam tarzlarının tutarlı olduğu ailelerde yetişen çocuklar gülmeyi ve yaşamdan keyif almayı öğrenmektedirler (Black, 1997). Yaşam doyumu kişinin geçmiş, bugün ve gelecekle ilgili doyumu, yaşamı değiştirme isteği ve kişinin yakınlarının o kişinin yaşamı hakkındaki görüşlerini kapsamaktadır (Diener ve Lucas, 1999). Genç bireylerdeki yaşam doyumu önemli duygusal, sosyal ve davranışsal yapılarla ilişkilidir (Proctor, Linley ve Maltby, 2009, s. 583). Bireyin yakın çevresi onun doyum alanlarından biridir (Diener ve Lucas, 1999). Anne babasına karşı güvenli bağlanma stili geliştirmiş olan çocukların yaşamdan daha fazla doyum elde ettikleri görülmektedir (Başer-Şeker, 2009). Anne babalarının ya da koruyucularının kendisinin yanında olduğunu bilen ergenler akranlarına göre daha mutlu, sağlıklı ve yeterli olduklarını hissetmektedirler (Steinberg, 2007, s. 183).

Bireylerin yaşam doyumunu etkileyen faktörlerden bazılarının günlük yaşamdan mutluluk duyma, pozitif bireysel kimlik ve sosyal ilişkiler olduğu görülmektedir (Ünal ve Şahin, 2013). Ailesi tarafından değer verilen ve sevilen ergen başkalarının onayına daha az ihtiyaç duyarken, sevilmediğine ve değerli görülmediğine inanan ergen nerede olursa olsun başkalarının onayını arayabilir ve benimseyebilir. Psikolojik büyüme zordur ve bazen acı verir. Aile çevresinde kendisine değer verilmediğini hisseden ergenler bu acıyı başka yollardan dindirmeye çalışabilir ve riskli davranışlar içine girebilirler (Orvin, 1997, s. 101).

Risk alma davranışı kayıp ile sonuçlanacak hareketlerde bulunma olarak tanımlanmaktadır. (Beyth-Marom, Austin, Fischhoff, Palmgren, Jacobs-Quadrel, 1993, s. 549). Çocuklarda görülen riskli davranışların başında; sigara ve madde kullanımı, alkol tüketimi, dikkatsiz araç sürmek, tehlikeli aktivite ve tehlikeli kişilere yönelmek ve yanlış cinsel davranışlar gelmektedir (Arnett, 1992; Finkelhor, Hotaling ve Asdigian, 1995; Green, Mitchell ve Bunton, 2000; Johnson, McCaul ve Klein, 2001; Pouilin ve Pedersen, 2007). Çocuk ve ergenlerin karşılaştıkları tehlikeli kişilerin genellikle genç yetişkinlik yaşlarında bulunan bireyler olduğu görülmektedir (Finkelhor, Hammer ve Sedlack, 2002). Ergenlerin risk alma davranışları düşük risk algısı (Siegel, Cousins, Rubovits, Parsons, Lavery, ve Crowley, 1994) ya da daha gerçekçi risk algısına sahip olması (Cohn, Macfarlane, Yanez ve İmai, 1995) nedeniyle olabileceği gibi, risk alma davranışlarını sürdürmesi riskli durumlara dair kendi deneyimlerinin olumsuz olmaması da etken olabilmektedir (Weinstein, 1998). Ayrıca gençler bir takım duygusal ve toplumsal nedenler ile davranışlarının sonuçlarını yetişkinlere göre farklı değerlendirdikleri için de bazı riskli davranışlarda bulunabilmektedirler (Steinberg, 2007). Ergenlerin sorun olan davranışlarının olumsuz ve düşmanca algılanan çevreye karşı verilen bir tür uyum sağlama davranışları olduğu belirtilmektedir (Belsky, Steinberg ve Draper, 1991).

Ergenlerin çevrelerindeki yetişkinleri algılama durumlarına göre anne baba tutumlarına yönelik bakış açıları, yaşam doyumları ve risk almaları ile ilgili ülkemizde yapılan fazla bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu nedenle ergenlerin yetişkinleri nasıl algıladıklarını yordama gücüne sahip değişkenleri belirlemeye yönelik çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Ergenlerin çevrelerindeki yetişkinlerle ilgili algılarının bilinmesi onların başta anne babaları olmak üzere çevrelerindeki diğer kişilerle daha sağlıklı ilişkiler kurmalarına yardımcı olabilir. Buradan yola çıkarak önce ergenlerin yetişkinlere ilişkin algıları belirlenmek istenmiştir. Daha sonra ise ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları, yaşam doyumları ve risk almalarının, yetişkinleri farklı düzeylerde olumlu ya da olumsuz algılamalarına göre değişip değişmediği belirlenmek istenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler sunarak ve böylece çocukların anne babaları ve diğer yetişkinlerle sağlıklı ilişkiler geliştirmelerine imkân vererek psikolojik danışma ve rehberlik alanına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Yukarıda yapılan açıklamalardan yola çıkarak bu çalışmada, ergenlerin yetişkinleri algılamalarının; anne baba tutumları, yaşam doyumları ve risk almalarına göre değişip değişmediği incelenmiş ve aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ergenlerin yetişkinlere yönelik algıları algıladıkları anne baba tutumlarına göre farklılık göstermekte midir?
2. Ergenlerin yetişkinlere yönelik algıları yaşam doyumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Ergenlerin yetişkinlere yönelik algıları ergenlerin risk almalarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Ergenlerin yetişkinleri algılayışını yordayan psikososyal değişkenleri incelemeyi amaçlayan bu araştırma ilişkisel tarama modele dayalı bir çalışmadır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın uygun örnekleme belirlemek için farklı büyüklükteki evrenler için $p < .05$ örneklem büyüklüğü tablosundan yararlanılmıştır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013). Araştırmanın evrenini Malatya iline bağlı Battalgazi ilçesinde 13 Devlet Anadolu Lisesi ve Özel Anadolu Lisesinde 2015-2016 öğretim yılı bahar döneminde

öğrenim gören toplam 6.588 öğrenci oluşturmaktadır. Bu evrenden uygun örnekleme seçebilmek için aşamalı tabakalı örnekleme yolu izlenmiş ve adı geçen okulların 9, 10, 11 ve 12.sınıflarına devam etmekte olan toplam 905 öğrenci örnekleme oluşturmuştur. Tabakalı Örneklem, evren her bir evren birimi bir ve yalnız bir tabakaya ait olacak ve hiçbir evren birimi açıkta kalmayacak; tabaka içi değişim olabildiğince küçük, tabakalar arası değişim büyük kalacak şekilde alt gruplara bölünerek örneklemin her bir tabakadan ayrı ayrı ve bağımsız olarak çekildiği örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013). Bu araştırmadaki tabakalar devlet anadolu liseleri ve özel anadolu liselerine dahil olan sınıf düzeyleridir. Sınıf düzeyleri okullara göre tabakalandırılmıştır. Belirlenen araştırma örnekleme ilişkin demografik bilgiler aşağıda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Değişkenler	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde (%)
1. Cinsiyet	Kız	434	48
	Erkek	471	52
2. Yaş	14-15	243	26.9
	16	260	28.7
	17	300	33.1
	18	102	11.3
3. Doğum Sırası	1	343	37.9
	2	265	29.3
	3	154	17
	4	75	8.3
	5 ve fazlası	68	7.6
4. Kardeş Sayısı	1-3	587	64.9
	4 ve üzeri	318	35.1
5. Sınıf Düzeyi	9.sınıf	258	28.5
	10.sınıf	228	25.2
	11.sınıf	272	30.1
	12.sınıf	147	16.2
6. Okul Başarı Durumu	Zayıfı Var	248	27.4
	Zayıfı ve Başarı Belgesi	88	9.7
	Yok		
	Teşekkür ya da Takdir Belgesi Almış	569	62.9
7. Okul Türü	Devlet Okulu	679	75
	Özel Okul	226	25
8. Anne Eğitim Durumu	İlkokul	281	31
	Ortaokul	193	21.3
	Lise ve Dengi	212	23.4
	Fakülte ve Yüksekokul	175	19.3
	Diğer	44	4.9
9. Baba Eğitim Durumu	İlkokul	168	18.6
	Ortaokul	206	22.8
	Lise ve Dengi	225	24.9
	Fakülte ve Yüksekokul	306	33.8
	TOPLAM	905	100

Tablo 1’de, görüldüğü üzere araştırmaya katılan çocukların cinsiyet açısından sayılarının biri birine yakın olduğu, 17 yaşındaki deneklerin diğer yaş gruplarına göre daha fazla olduğu, kardeş sayılarının en çok 1-3 arasında değiştiği, 12 sınıf öğrencilerinin diğer sınıflardan sayıca biraz fazla olduğu, ilkokul mezunu annelerin sayısının diğerlerine göre daha çok, babalarda ise yüksek öğrenim almış alanları çoğunluğu oluşturduğu söylenebilir.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, doğum sırası, kardeş sayısı, sınıf düzeyi, okul başarı durumu, okul türü, anne ve baba eğitim durumu) belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanmış “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

2.3.2. Ergenlerin Yetişkinlere İlişkin Algıları Ölçeği (EYİAÖ)

Ergenlerin Yetişkinlere İlişkin Algıları Ölçeği (EYİAÖ) ergenlerin yetişkinleri algulamalarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek maddeleri, geniş bir literatür taraması neticesinde Sosyal Biliş-Atıf Kuramına dayandırılarak hazırlanmıştır. Maddelerin geliştirilmesi sürecinde, Du-Bois Raymond (1998), Tilton-Weaver, Vitunski ve Galambos (2001), Arnett ve Tabor (1994), Barker ve Galambos (2005) ve Palmore’un (2005) çalışmalarından faydalanılmıştır. Uygulanan faktör analizi sonucunda ölçeğin ‘Yetişkinlerin Olumlu Algılanması’ ve ‘Yetişkin Olumsuz Algılanması’ olmak üzere iki boyutlu olduğu görülmektedir. 14 maddelik bu ölçekte; yetişkinlere yönelik olumlu algı 8, yetişkinlere yönelik olumsuz algı 6 madde ile ölçülmektedir. Olumlu maddeler ölçeğin son halinde 1, 2, 3, 5, 8, 11, 13 ve 14 olarak; olumsuz maddeler 4, 6, 7, 9, 10 ve 12 olarak sıralanmaktadır. 5’li likert tipinde olan seçenekler “Hiçbir Zaman”, “Nadiren”, “Ara Sıra”, “Sık Sık” ve “Her Zaman” şeklinde sıralanmaktadır. Bütün maddeler “Hiçbir Zaman” seçeneği için “1”, “Her Zaman” seçeneği için “5” olarak puanlanmaktadır. Olumlu alt boyuttan alınabilecek toplam puanlar 8-40 arasında değişmektedir. Olumsuz alt boyuttan alınabilecek toplam puanlar 6-30 arasında değişmektedir. Olumlu alt boyuttan alınan puanlar üst düzeye yaklaştıkça yetişkinlere yönelik yüksek düzeyde olumlu algıyı gösterirken, alt düzeye yaklaştıkça yetişkinlere yönelik düşük düzeyde algıyı göstermektedir. Olumsuz alt boyuttan alınan puanlar üst düzeye yaklaştıkça yetişkinlere yönelik yüksek düzeyde olumsuz algıyı gösterirken, alt düzeye yaklaştıkça yetişkinlere yönelik düşük olumsuz algıyı göstermektedir. Yetişkinleri Olumlu Algılamayı ölçen maddelerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .78, Yetişkinleri Olumsuz Algılamayı ölçen maddelerin iç tutarlılık katsayısı ise .66 olarak bulunmuştur (Sezer ve Sumbas, 2016)

2.3.3. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

ABTÖ, Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbush tarafından geliştirilmiş ve A. Yılmaz tarafından Türkçeye uyarlanmıştır (Yılmaz, 2000). ABTÖ; Kabul / İlgi, Denetleme ve Psikolojik Özerklik olmak üzere üç alt boyuta sahiptir. Ölçek üç boyuta demokratikliğin farklı düzeylerini ayırt ederek ölçüm yapmaktadır. *Kabul / İlgi Boyutu* çocukların anne babalarını ne derecede sevecen, ilgili, katılımcı olarak algıladıklarını; *Denetleme Boyutu* çocukların anne babalarını ne derece denetleyici olarak algıladıklarını; *Psikolojik Özerklik Boyutu* ise anne babaların demokratik tutumu ne derecede uyguladıklarını ve çocuğu ne derecede cesaretlendirildiğini ölçmeyi amaçlamaktadır. ABTÖ’nin bu araştırmada 200 kişilik örneklem ile yapılan güvenilirlik çalışmasında *Kabul / İlgi Boyutunun* Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .70, *Psikolojik Özerklik Boyutunun* iç tutarlılık katsayısı .68 ve *Denetleme Boyutunun* iç tutarlılık katsayısı .71 olarak bulunmuştur.

2.3.4. Ergenlerde Risk Alma Ölçeği (ERAÖ)

ERAÖ, Gullone ve arkadaşlarının (2000: 231-250) geliştirmiş oldukları “The Adolescent Risk-Taking Questionnaire” ölçeğinden yararlanılarak, Kıran Esen (2003b, s. 65-76) tarafından geliştirilmiştir. ERAÖ, ergenlerin risk aldıkları çeşitli davranışları gösteren 26 maddelerden oluşan, 5’li likert tipi bir ölçektir. *Toplumsal Konuyla İlgili Risk Alma* (15 madde), *Trafikle İlgili Risk Alma* (6 madde) ve *Madde Kullanımıyla İlgili Risk Alma* (5 madde) olmak üzere üç alt ölçeği bulunmaktadır. ERAÖ’nün tümü için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .88, test tekrar test katsayısı ise .85’dir. ERAÖ’nün bu araştırmada 200 kişilik örneklem ile yapılan

güvenirlik çalışmasında Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ölçeğin tümü için .93 olarak tespit edilmiştir.

2.3.5. Yaşam Doyum Ölçeği (YDÖ)

YDÖ, Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985, s. 71-75) tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye uyarlaması Yetim (1993, s. 277-289) tarafından yapılmıştır. YDÖ, Likert tipi ve 5 maddeden oluşan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Diener ve arkadaşları ölçeğin Cronbach Alpha güvenirliğini .87, ölçüt bağımlı geçerliğini ise .82 bulmuşlardır (Pavot, Diener, Calvin ve Sandvik, 1991, s. 149-161). Ölçeğin Türkçe'ye uyarlamasında Cronbach Alpha güvenirliği .86, test-tekrar test güvenirliğini ise .73 olduğu saptanmıştır (Yetim, 1993; 2003). Bu araştırma için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .81 bulunmuştur.

2.4. İşlem

Araştırma için gerekli onay ve izinlerin alınması sonrasında ilgili okullarla görüşülerek uygulama yapılacak tarihler belirlenmiştir.

Uygulamaya başlamadan önce öğrencilere; araştırmanın amacı, gönüllülük ilkesinin esas olduğu, ölçme araçlarının nasıl cevaplandırılacağı hakkında bilgiler verilmiş ve gerekli açıklamalar yapılmıştır. Uygulamalar bir ders saati içinde gerçekleştirilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler üzerinde yapılan analizler sonucunda saptanan uç değerler veri setinden çıkarılmıştır. Analizler ölçekleri tam ve hatasız dolduran 905 öğrencinin verileri üzerinden yapılmıştır. Araştırmanın amacına uygun istatistik tekniklerini uygulamak için önce dağılımın normalliği ve doğrusallığı test edilmiştir. Dağılımın normalliğine histogram grafiği yoluyla bakılmış; çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri hesaplanmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 aralığında olması, elde edilen değerlere göre dağılımın normal olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2005; Can, 2014; Kalaycı, 2008). Verilerin analizinde t testi kullanılmış, analizlerde hata payının üst sınırı $p < .05$ alınmıştır.

Ergenlerin Yetişkinlere İlişkin Algıları Ölçeği (EYİAÖ) yetişkinleri olumlu ve olumsuz algılamak üzere iki alt boyutta puan vermektedir. Alınan bu iki ayrı boyuttaki puanlar sürekli puanlar olduğundan önce bu alt boyut puanlar kategorik hale dönüştürülmüştür. Bu amaçla önce olumlu puanların aritmetik ortalaması belirlenmiştir. Belirlenen bu aritmetik ortalamasının ($\bar{X}=24$) üzerinde olan puanlar yüksek düzeyde olumlu algılama, bu aritmetik ortalama ve aşağısında olan puanlar ise düşük düzeyde olumlu algılama olarak kabul edilmiştir. Daha sonra yetişkinleri olumsuz algılama puanlarının aritmetik ortalaması belirlenmiştir. Yetişkinleri olumsuz algılama puanları aritmetik ortalamasının ($\bar{X}=18$) üzerinde olan puanlar yüksek düzeyde olumsuz algılama bu aritmetik ortalama ve aşağısında olan puanlar ise düşük düzeyde olumsuz algılama olarak kabul edilmiştir. Kullanılan araştırma yönteminin gerekçesi açıklanmalıdır. Veri toplama araçları ve bunların geçerliliği ve güvenirliği belirtilmelidir. Ayrıca araştırmanın türü, araştırma grubu, veri toplama teknikleri, verilerin analizi, sınırlılıkları, gerekli ise etik kurul onayı yöntem kısmında detaylandırılmalıdır.

BULGULAR

Bu bölümde sırasıyla öğrencilerin Ergenlerin Yetişkinlere İlişkin Algıları Ölçeğinden (EYİAÖ) aldıkları puanlara ilişkin bulgular ile ergenlerin Anne Baba Tutumları, Yaşam Doyumları ve Risk Almalarına göre yetişkinleri algılamalarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Öğrencilerin EYİAÖ'den Aldıkları Puanlara İlişkin Değerler

Aşağıda, Tablo 2'de öğrencilerin EYİAÖ'den aldıkları puanlara ilişkin değerler verilmiş ve bu değerlere ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

Tablo 2. Ergenlerin Yetişkinleri Algılamaları (N=905)

Yetişkinlerin Algılanması	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Olumlu	Kız	434	21.82	6.07954	903	-1.479	.140
	Erkek	471	22.43	6.35309			
Olumsuz	Kız	434	17.36	4.47911	903	1.538	.124
	Erkek	471	16.90	4.58552			

*p<0.05 **p<0.01

Tablo 2'de görüldüğü üzere ergenlerin EYİAÖ'den aldıkları puanlara göre yetişkinleri olumlu algılamada cinsiyete göre anlamlı bir fark olmamakla birlikte erkeklerin olumlu algılama puanlarının ($\bar{X}$ =22.4395) kız öğrencilerden ($\bar{X}$ =21.8272) daha yüksek olduğu görülmektedir. Ergenlerin ölçekten aldıkları puanlara göre yetişkinleri olumsuz algılamalarında cinsiyet açısından anlamlı bir fark olmamakla birlikte kız öğrencilerin ($\bar{X}$ =17.3687) yetişkinleri erkek öğrencilere ($\bar{X}$ =16.9045) göre daha çok olumsuz algıladıkları söylenebilir.

3.2. Ergenlerin Anne Baba Tutumlarına Göre Yetişkinleri Algılamaları

Ergenlerin anne baba tutumları alt boyutlarından olan kabul/ilgi, psikolojik özerklik ve denetlemeye göre yetişkinleri yüksek düzeyde olumlu algılama, düşük düzeyde olumlu algılama, yüksek düzeyde olumsuz algılama ve düşük düzeyde olumsuz algılamalarına göre değişip değişmediğine ilişkin analiz sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Ergenlerin Anne Baba Tutumları ve Yetişkinleri Algılaması (N=905)

Anne Baba Tutumları Alt Boyutları	Yetişkinlerin Algılanması	n	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Kabul/İlgi	Y.D.Olumlu	383	28.14	4.17057	903	3.724	.000**
	D.D.Olumlu	522	27.00	4.81600			
	Y.D.Olumsuz	445	27.26	4.64087	900	1.405	.160
	D.D.Olumsuz	460	27.69	4.52824			
Psikolojik Özerklik	Y.D.Olumlu	383	23.06	4.93100	835.832	-0.368	.714
	D.D.Olumlu	522	23.19	5.07087			
	Y.D.Olumsuz	445	22.68	5.13211	895.918	2.701	.007*
	D.D.Olumsuz	460	23.58	4.85327			
Denetleme	Y.D.Olumlu	383	27.21	4.73000	839.172	1.390	.165
	D.D.Olumlu	522	26.76	4.90183			
	Y.D.Olumsuz	445	27.22	4.80156	902.544	-1.634	.103
	D.D.Olumsuz	460	26.69	4.85327			

*p<0.05 **p<0.01

Tablo 3'te de görüldüğü gibi yetişkinleri yüksek düzeyde olumlu algılayan öğrencilerinin anne baba tutum ölçeği kabul/ilgi alt ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının ($\bar{X}=28,14$), yetişkinleri düşük düzeyde olumlu algılayan öğrencilerin kabul/ilgi alt ölçeğinden aldıkları puan ortalamasından ($\bar{X}=27,00$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Yetişkinleri yüksek düzeyde olumsuz algılayan öğrencilerinin anne baba tutum ölçeği kabul/ilgi alt ölçeğinden aldıkları puan ortalaması ($\bar{X}=27,26$) ile yetişkinleri düşük düzeyde olumsuz algılayan öğrencilerin kabul/ilgi alt ölçeğinden aldıkları puan ortalamasını ($\bar{X}=27,69$) arasında anlamlı bir çıkmamıştır ($p<0,05$).

Aynı tabloda yetişkinleri yüksek düzeyde olumlu algılayan öğrencilerinin anne baba tutum ölçeği psikolojik özerklik alt ölçeğinden aldıkları puan ortalaması ($\bar{X}=23,06$) ile yetişkinleri düşük düzeyde olumlu algılayan öğrencilerin psikolojik özerklik alt ölçeğinden aldıkları puan ortalaması ($\bar{X}=23,19$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p<0,05$). Oysa yetişkinleri yüksek düzeyde olumsuz algılayan öğrencilerinin anne baba tutum ölçeği psikolojik özerklik alt ölçeğinden aldıkları puan ortalaması ($\bar{X}=22,68$) ile yetişkinleri düşük düzeyde olumsuz algılayan öğrencilerin psikolojik özerklik alt ölçeğinden aldıkları puan ortalaması ($\bar{X}=23,58$) arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p<0,05$).

Ergenlerden yetişkinleri yüksek düzeyde olumlu algılayanlar ($\bar{X}=27,21$) ile yetişkinleri düşük düzeyde olumlu ($\bar{X}=26,76$) algılayan öğrencilerin anne baba tutum ölçeği denetleme alt ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir farka rastlanamamıştır. Benzer şekilde yetişkinleri yüksek düzeyde olumsuz algılayan öğrencileri ($\bar{X}=27,22$) ile yetişkinleri düşük düzeyde olumsuz algılayan ($\bar{X}=26,69$) öğrencilerin anne baba tutum ölçeği denetleme alt ölçeğinden aldıkları puan ortalaması arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır ($p<0,05$).

3.3. Ergenlerin Yaşam Doyumlarına Göre Yetişkinleri Algılamaları

Öğrencilerin yaşam doyumlarının yetişkinleri yüksek düzeyde olumlu algılama, düşük düzeyde olumlu algılama, yüksek düzeyde olumsuz algılama ve düşük düzeyde olumsuz algılamalarına göre değişip değişmediğine ilişkin analiz sonuçları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Yaşam Doyumu ve Yetişkinleri Algılama (N=905)

	Yetişkinlerin Algılanması	n	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Yaşam Doyumu	Y.D.Olumlu	383	23.07	6.58014	862.416	5.541	.000**
	D.D.Olumlu	522	20.47	7.23107			
	Y.D.Olumsuz	445	21.01	7.14965	862.416	.552	.060
	D.D.Olumsuz	460	21.12	6.97985			

* $p<0,05$ ** $p<0,01$

Tablo 4'te görüldüğü gibi yetişkinleri yüksek düzeyde olumlu algılayan öğrencilerinin yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının ($\bar{X}=23,07$), yetişkinleri düşük düzeyde olumlu algılayan öğrencilerin yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puan ortalamasından ($\bar{X}=20,47$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Yetişkinleri yüksek düzeyde olumsuz algılayan öğrencilerinin yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puan ortalaması ($\bar{X}=21,01$) ile yetişkinleri düşük düzeyde olumsuz algılayan öğrencilerin yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puan ortalaması ($\bar{X}=21,12$) arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır ($p<0,05$).

3.4. Ergenlerin Risk Almalarına Göre Yetişkinleri Algılamaları

Öğrencilerin risk almalarının yetişkinleri yüksek düzeyde olumlu algılama, düşük düzeyde olumlu algılama, yüksek düzeyde olumsuz algılama ve düşük düzeyde olumsuz algılamalarına göre değişip değişmediğine ilişkin analiz sonuçları Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5. Risk Alma ve Yetişkinleri Algılama Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları (N=905)

Yetişkinlerin Algılanması	n	$\bar{X}$	SS	Sd	t	p
Y.D.Olumlu	383	41.99	14.86255	903	-1.744	.082
D.D.Olumlu	522	43.81	15.93735			
Risk Alma						
Y.D.Olumsuz	445	20.65	2.79023	903	-35.671	.000**
D.D.Olumsuz	460	13.71	3.05066			

*p<0.05 **p<0.01

Tablo 5’e bakıldığında yetişkinleri yüksek düzeyde olumlu algılayan öğrencilerinin risk alma puan ortalamaları ($\bar{X}$ =41.99) ile yetişkinleri düşük düzeyde olumlu algılayan öğrencilerinin risk alma puan ortalamaları ($\bar{X}$ =43.81) arasındaki anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (p<0.05).

Yetişkinleri yüksek düzeyde olumsuz algılayan ergenler ($\bar{X}$ = 20.65), ile yetişkinleri düşük düzeyde olumsuz algılayan ergenlerin ($\bar{X}$ =13.71), risk alma puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir (p<0.05).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonuçlarına göre ergenlerin anne baba tutumlarından olan kabul/ilgi boyutunun ergenlerin yetişkinleri yüksek düzeyde olumlu algılamaları ile düşük düzeyde olumlu algılamalarına göre ve Psikolojik Özerklik Boyutunun ergenlerin yetişkinleri yüksek düzeyde olumsuz algılamaları ile düşük düzeyde olumsuz algılamalarına göre farklılaşmaktadır. Ergenlerin yaşam doyumları yetişkinleri yüksek düzeyde olumlu algılamaları ile düşük düzeyde olumlu algılamalarına göre de farklılaşmaktadır. Bir diğer değişken olan risk alma ise, ergenlerin yetişkinleri yüksek düzeyde olumsuz algılamaları ile düşük düzeyde olumsuz algılamalarına göre farklılaşmaktadır.

Anne baba tutumlarından olan Kabul/ İlgil Boyutunda yetişkinleri yüksek düzeyde olumlu algılayan ergenlerin, yetişkinleri düşük düzeyde olumlu algılayan ergenlere göre anne ve babalarını daha sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algıladıkları görülmektedir. Bu bulgu, ailesi tarafından sevildiğini ve değer verildiğini hisseden çocuklar çevrelerindeki kişileri olumlu algılamaktadır (Orvin, 1997) görüşü ile tutarlılık göstermektedir.

Araştırmada yetişkinleri yüksek düzeyde olumsuz algılayan çocukların, yetişkinleri düşük düzeyde olumsuz algılayan çocuklara göre anne babalarını Psikolojik Özerklik açısından anlamlı olarak daha düşük düzeyde algıladıkları bulunmuştur. Dinkmeyer ve McKay’e (2006) göre çocukların kendilerine olan güven ve saygılarının gelişmesi, yeteneklerine inanması anne ve babasının yüreklendirmesiyle yakından ilişkilidir. Gündüz (2013) de, güven düzeyi düşük olan bireylerin kendisine ve çevresine yönelik algılarının olumsuz olduğunu belirtmektedir. Orvin’e (1997) göre ergenlere anne ve babaların yönetimi altındaki dönemden bağımsızlık ve özgürlüğe geçerken sınırlamalar getirmek çok önemlidir. Getirilen bu sınırlamalar çocukların güven duygusu ve düşüncelerinin açık ve belirgin olmasına yol açacaktır. Araştırmadan elde edilen sonuca göre; anne babaların çocuklarını büyütürken, onların gelişim düzeylerine uygun

ortamlar oluşturması ve bazı davranışlarda bulunmalarına izin vermesinin çocuklarının özerk bir birey olmalarını destekleyeceği söylenebilir.

Çocukların belli bir düzen anlayışı içinde yetiştirilmeleri önemlidir. Başarılı ebeveynler çocuklarının davranışlarına rehberlik ederler ve gerekirse birtakım sınırlayıcı kurallar getirirler (Dolgin, 2014). Araştırmada ergenlerin yetişkinleri olumlu ya da olumsuz algılamalarına göre anne baba tutumlarından olan Denetleme Boyutunda her hangi bir farklılığa rastlanamamıştır. Elde edilen bu sonuç hangi sosyal ve kültürel tabakada olursa olsun anne babaların çocukları denetiminin yaygın bir tutum olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Anne babalar de diğer yetişkinler her ergenin dünyayı nasıl algıladığını, neler hissettiğini anlamaya çalışmalıdır (Orvin, 1997). Yetişkinleri yüksek düzeyde olumsuz algılayan çocuklar daha fazla risk almaktadır. Bu konuda okul psikolojik danışmanları öğrencilerin günlük yaşam içinde yetişkinlerle ilişkilerinde kendi haklarını korumak ve gerektiğinde hayır diyebilmek gibi davranışlar kazandıracak rehberlik faaliyetleri düzenleyebilirler.

Milevsky, Schlechter, Netter ve Keehn (2006) ergenlerle yaptıkları çalışma ile anne baba tutumlarının yaşam doyumu ile ilişkisini incelemişlerdir. Araştırmaları sonucunda anne ve babanın otoriter tutumunun ergen bireyin yüksek yaşam doyumu ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Yaşam doyumunun en düşük olduğu grup, kayıtsız ilgisiz anne baba tutumu algılayan ergenler olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre ergenlerin yetişkinleri yüksek düzeyde olumlu algılamaları ile düşük düzeyde olumlu algılamalarına göre algıladıkları yaşam doyumları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu görülmüştür. Yetişkinleri daha olumlu algılayan öğrencilerin yaşam doyumuna daha yüksektir. Buna göre yetişkinleri yüksek düzeyde olumlu algılayan ergenlerin, yetişkinleri düşük düzeyde olumlu algılayan ergenlere göre yaşamdan daha fazla doyum aldıkları söylenebilir. Bireylerin yakın çevresi onların doyum alanlarından biridir (Diener ve Lucas, 1999) ve gelişimin önemli bir döneminden geçmekte olan ergenlerin yetişkinlerin sevgisine, desteğine ve rehberliğine ihtiyaçları vardır (Steinberg, 2007). Bu bulgu lise öğrencileriyle yapılan ve bireyin günlük yaşamda doyumunu etkileyen etkenlerden birinin de sosyal ilişkiler olduğunun saptandığı araştırma sonucu ile tutarlılık göstermektedir (Ünal ve şahin, 2013). Yapılan başka çalışmalarda ergenlerin çevresindeki diğer insanla olan ilişkileri yaşam doyumları incelenmiştir. Anne babasıyla olan ilişkilerinde güvenli bağlanma stiline sahip lise öğrencilerinin korkulu ve saplantılı bağlanma stili olan çocuklara göre yaşamdan daha fazla doyum elde ettikleri (Başer-şeker, 2009); çevresindeki insanlara ve kendine güvenen ergenlerin yaşam doyumlarının yüksek olduğu (Özdemir ve Koruklu, 2013) görülmüştür. Flanagan ve Faison (2001), ergenlerin diğer insanlarla iletişim ve etkileşim kurabilmesine olanak sağlayan okul, sosyal kurumlar ve toplum gibi gruplara katılmasının; benlik algısı, sosyal güven, bağlılık ve hayatı değerlendirmeleri olumlu yönde etkilediğini belirtmektedirler. Aile ve öğretmenin desteğinin lise öğrencilerinin yaşam doyumlarını yordamada önemli olduğu bulunmuştur (Ünal ve şahin, 2013). Ergenlerin olumlu ve destekleyici bir çevre algısına sahip olmalarının yaşamlarını olumlu değerlendirmelerinde önemli etkenlerden biri olduğu söylenebilir.

Yetişkinleri olumlu algılayan öğrencilerin yaşam doyumları daha yüksektir. Bu sebeple anne babaların olumlu aile ortamı oluşturmaları, rehber öğretmenlerin stres unsurlarına (sınav kaygısı, ders ve okul başarısı gibi) dair öğrencileri bilgilendirmesi yetişkinlere yönelik algının olumlu olmasını sağlayabilir ve öğrencilerin yaşam doyumlarını yükseltebilir.

Ergenlerin risk almaları yetişkinleri yüksek düzeyde olumsuz algılamaları ile düşük düzeyde olumsuz algılamalarına göre değişmektedir. Buna göre yetişkinleri yüksek düzeyde olumsuz algılayan ergenlerin daha fazla riskli davranışlara yönelebilecekleri söylenebilir. Loukaitou-Sideris (2006), olumsuz duygular ve insanların olumsuz algıları ile risk alma arasında bir ilişki olduğunu ifade etmektedir. Yetişkinleri olumsuz olarak algılayan bireylerin risk alma davranışlarında bulunmaları bu yaşlarda tehlikeli bir durumun yarattığı duygunun merak edilmesi ve heyecan arayışının olmasıyla (Kıran Esen, 2003a) açıklanabilir. Ayrıca

yetişkinleri olumsuz algılayan ergenlerin çevrelerinden destek göremedikleri şeklindeki algılamalarıyla, kendilerini dışlanmış ya da yalnız hissetmiş olmaları (Aydın ve Demir, 1989) risk alma davranışının artmasının nedeni olabilmektedir.

Ergenlik riskli davranışlarının en sık görüldüğü zamanlardır (Kıran Esen, 2003a). Çocukların riskli davranışlarda bulunması, tehlikeli aktiviteler ve kişilere yönelmesinde aile ortamına ilişkin olumsuz algılar sebep olabilmektedir (Finkelhor, Hotaling ve Asdigian, 1995). Aile çevresinde kendisine değer verilmediğini hisseden ergenlerin riskli davranışlar içine girmesi olasılığı artmaktadır. Oysa anne baba ve çocuk arasındaki kuvvetli ilişki çocukların riskli davranışlara yönelmesini engellemede önemli olmaktadır (Orvin, 1997). Yılmaz'ın (2011) yaptığı çalışmada, anne babalarını demokratik ve yaşam doyumlarını yüksek olarak algılayan ergenlerin daha az kuraldışı davranışlar sergiledikleri bulunmuştur. Araştırmanın bulgusu, Mancini ve Hueber'in (2004) ergenlerde risk almanın başka değişkenler yanında anne baba ile olan yakın ilişkilerden etkilendiği bulgusuyla benzerlik taşıdığı görülmektedir. Ergenlerin karşı karşıya kaldıkları bağlamsal risk kaynakları arttıkça sorunlar artmakta, çevresindeki olumlu özellikler arttıkça ergenlerin durumu iyileşmektedir (Steinberg, 2007). Bu nedenlerle başta aile ortamı olmak üzere okul ortamı ve ergenlerin buldukları diğer ortamların riskli özelliklerinin azaltılması ve olumlu özelliklerinin artırılması çalışmaları önem kazanmaktadır.

Araştırma grubunun Malatya ilinin sadece Battalgazi ilçesinde liseye devam eden ergenlerden oluşması bu araştırmanın sınırlılıklarından biridir. Açık liselere devam eden ve lise öğrenimine devam etmeyen ergenlerle de benzer içerikte araştırmaların yapılması genel olarak ergenlerin yetişkinlere ilişkin algılarını ve algılarına göre anne babalarının tutumları, kendi yaşam doyumları ve risk almalarına ilişkin bulguların elde edilmesini sağlayabilir. Anne babaların çocuklara yönelik demokratik tutumları çocuklarının çevrelerinde yer alan diğer insanları olumlu algılamalarını sağlamaktadır. Bu nokta da anne babaların çocuklarına yönelik tutumlarında daha demokratik olmaları önerilebilir. Anne baba ve öğretmenlere çocukların yetişkinlere yönelik algıları ile çeşitli psikolojik özelliklerin ilişkileri hakkında eğitimler verilerek çocuklarla yetişkinler arasındaki ilişkilerin daha iyi hale getirilmesine çalışılabilir. Ayrıca ergenlerin yetişkinleri algılamaları üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olmasının da çalışmayı etkilediği kabul edilebilir. Sınırlılıklarına rağmen bu araştırmanın ergenlik döneminde olan çocukların yetişkinleri algılamalarının belirlenmesi ve bazı değişkenlere göre incelenmesiyle alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Arnett, J. (1992). Reckless behavior in adolescence: A developmental perspective. *Developmental review, 12*(4), 339-373.
- Arnett, J. J., & Taber, S. (1994). Adolescence terminable and interminable: When does adolescence end?. *Journal of youth and adolescence, 23*(5), 517-537.
- Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. M. (2012). *Sosyal psikoloji* (Çev. Gündüz, O.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Aydın, G. ve Demir, A. (1989). ODTÜ öğrencilerinde depresif belirtilerin yaygınlığı. *İnsan Bilimleri Dergisi, 8*(1), 27-40.
- Barker, E. T., & Galambos, N. L. (2005). Adolescents' implicit theories of maturity ages of adulthood, freedom, and fun. *Journal of Adolescent Research, 20*(5), 557-576.
- Başer-Şeker, G. (2009). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yaşam doyumlarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Belsky, J., Steinberg, I., & Draper, P. (1991). Childhood experience, interpersonal development, and reproductive strategy. An evolutionary theory of socialization. *Child Development*, 62, 647-670.
- Beyth-Marom, R., Austin, L., Fischhoff, B., Palmgren, C., & Jacobs-Quadrel, M. (1993). Perceived consequences of risky behaviors: adults and adolescents. *Developmental Psychology*, 29(3), 549.
- Black, C. (1997). *Asla benim başıma gelmez*. (Çev. H. Arısoy). İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyüköztürk Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Carver, A., Salmon, J., Campbell, K., Baur, L., Garnett, S., ve Crawford, D. (2005). How do perceptions of local neighborhood relate to adolescents' walking and cycling?. *American Journal of Health Promotion*, 20(2), 139-147.
- Cohn, L. D., Macfarlane, S., Yanez, C., ve Imai, W. K. (1995). Risk-perception: differences between adolescents and adults. *Health Psychology*, 14(3), 217.
- Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J. ve Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of personality assessment*, 49(1), 71-75.
- Diener, E. ve Lucas, R. E. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-303.
- Dinkmeyer, D., & McKay, G. D. (2006). *Biz bir aileyiz*. (Çev. G. Önet). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dolgin, K. G. (2014). *Ergenlik psikolojisi*. (Çev. D. Özen). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Du Bois-Reymond, M. (1998). 'I don't want to commit myself yet': young people's life concepts. *Journal of Youth Studies*, 1(1), 63-79.
- Esen, B. K. (2003a). Akran baskısı, akademik başarı ve yaş değişkenlerine göre lise öğrencilerinin risk alma davranışının yordanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(24).
- Esen, B. K. (2003b). Akran baskısı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 2(3), 65-76.
- Fabiansson, C. (2007). Young people's perception of being safe—globally and locally. *Social Indicators Research*, 80(1), 31-49.
- Finkelhor, D., Hotaling, G., & Asdigian, N. (1995). Attempted non-family abductions. *Child Welfare*, 74(5), 941.
- Flanagan, C. A. ve Faison, N. (2001). Youth civic development: Implications of research for social policy and programs. *Social Policy Report*, 15(1), 1-15.
- Furman, W., & Buhrmester, D. (1985b). Children's perceptions of the personal relationships in their social networks. *Developmental Psychology*, 21(6), 1016.
- Green, E., Mitchell, W., & Bunton, R. (2000). Contextualizing risk and danger: An analysis of young people's perceptions of risk. *Journal of Youth Studies*, 3(2), 109-126.
- Greene, A. L., Wheatley, S. M., & Aldava, J. F. (1992). stages on life's way adolescents' implicit theories of the life course. *Journal of Adolescent Research*, 7(3), 364-381.

- Gerrig, R., J. ve Zimbardo, P. G. (2013). *Psikoloji ve yaşam* (Çev. G. Sart). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Gullone, E., Moore, S., Moss, S., & Boyd, C. (2000). The adolescent risk-taking questionnaire development and psychometric evaluation. *Journal of Adolescent Research*, 15(2), 231-250.
- Gündüz, B. (2013). Bağlanma stilleri, akılcı olmayan inançlar ve psikolojik belirtilerin bilişsel esnekliği yordamadaki katkıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 2071-2085.
- Johnson, R. J., McCaul, K. D., & Klein, W. M. (2002). Risk involvement and risk perception among adolescents and young adults. *Journal of Behavioral Medicine*, 25(1), 67-82.
- Jussim, L. (1991). Social perception and social reality: A reflection-construction model. *Psychological review*, 98(1), 54.
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayınları.
- Kılıç, M. (2013b). *Gerçek yaşam tadında: Gelişim dönemleri 3, yetişkinlik ve yaşlılık*. Ankara: Pegem Akademi.
- Loukaitou-Sideris, A. (2006). Is it safe to walk? Neighborhood safety and security considerations and their effects on walking. *Journal of Planning Literature*, 20(3), 219-232.
- Mancini, J. A., & Huebner, A. J. (2004). Adolescent risk behavior patterns: Effects of structured time-use, interpersonal connections, self-system characteristics, and socio-demographic influences. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 21(6), 647-668.
- Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S., & Keehn, D. (2007). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: Associations with self-esteem, depression and life-satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 39-47.
- Orvin, G. H. (1997). *Ergenlik çağındaki çocuğunuzu anlamının yolları*. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Özdemir, Y. ve Koruklu, N. (2013). İlk ergenlikte ana-babaya bağlanma, okula bağlanma ve yaşam doyumu. *İlköğretim Online*, 12(3).
- Palmore, E. (2005). Three decades of research on ageism. *Generations*, 29(3), 87-90.
- Pavot, W. G., Diener, E., Colvin, C. R., & Sandvik, E. (1991). Further validation of the Satisfaction with Life Scale: Evidence for the cross-method convergence of well-being measures. *Journal of Personality Assessment*, 57, 149-161.
- Peseschkian, N. (1999). *Pozitif aile terapisi*. (Çev. M. Naim). İstanbul Beyaz Yayınları.
- Plotnik, R. (2009). *Psikolojiye giriş* (Çev. T. Geniş). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Pouilin, F., & Pedersen, S. (2007). Developmental changes in gender composition of friendship networks in adolescent girls and boys. *Developmental Psycholoji*, 43, 1484-1496.
- Proctor, C. L., Linley, P. A., & Maltby, J. (2009). Youth life satisfaction: A review of the literature. *Journal of happiness studies*, 10(5), 583-630.
- Santrock, J. W. (2015). *Yaşam boyu gelişim*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Siegel, A. W., Cousins, J. H., Rubovits, D. S., Parsons, J. T., Lavery, B., & Crowley, C. L. (1994). Adolescents' perceptions of the benefits and risks of their own risk taking. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 2(2), 89-98.
- Steiner, H. (2008). *Ergen terapisi*. İstanbul: Prestij Yayınları.

- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Sezer, Ö. ve Sumbas, E. (2016). *Ergenlerin Yetişkinlere İlişkin Algıları Ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları*. (Yayımlanmamış Makale Taslağı).
- Tilton-Weaver, L. C., Vitunski, E. T., & Galambos, N. L. (2001). Five images of maturity in adolescence: what does "grown up" mean?. *Journal of Adolescence*, 24(2), 143-158.
- Ünal A. Ö. ve Şahin, M. (2013). Lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının bazı değişkenlere göre yordanması. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 2(3), 46-63.
- Weinstein, N. D. (1998). Accuracy of smokers' risk perceptions. *Annals of Behavioral Medicine*, 20(2), 135-140.
- Yetim, Ü. (1993). Life satisfaction: A study based on the organization of personal projects. *Social Indicators Research*, 29(3), 277-289.
- Yetim, Ü. (2003). The impacts of individualism/collectivism, self-esteem, and feeling of mastery on life satisfaction among the Turkish university students and academicians. *Social Indicators Research*, 61(3), 297-317.
- Yılmaz, A. (2000). Anne-baba tutum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3), 160-172.
- Yılmaz, Y. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinde görülen kuraldışı davranışların yordayıcılarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Adolescence is a time of change, challenges and opportunities. Such a change is not taking place in such a short period of time at other stages of development (Steiner, 2008). Within a day, adolescents are found in different environments, such as street, neighborhood, school, and public transport, and they face different people. In these settings, the adolescents coexist with people with various characteristics in terms of gender, age, position, occupation, etc. Adults make up some of these people they meet in daily life. The concept of adulthood that starting after puberty and continuing until the senile is used to describe people who have reached consensus in physical, mental, social, cultural, and emotional and have succeeded in protecting it (Kılıç, 2013b).

They define perception as understanding, comprehension, naming and reacting to the objects and living events of people around (Gerrig and Zimbardo, 2013). Person perception involves making an impression of the person and person's intentions and making an estimate of their characteristics and behaviors so that they have an idea of the person's likability and what kind of person it is. Research shows that adolescents perceive adults in their surroundings in different ways. Furman and Buhrmester (1985) examined the perceptions of adolescents around adults and found that adolescents perceived their parents as more reliable, effective, helpful, and compassionate than their teachers. Tilton-Weaver, Vitunski, and Galambos (2001) found that adolescents describe adults as self-confident, self-confident, hardworking, lazy, doing good things, making mature decisions, knowing right and wrong, and boring.

The family is the link in establishing relationships between individuals and determines how individuals can improve their physical, emotional and comprehension skills (Peseschkian, 1999). Parents exhibit different attitudes while raising their children, affecting their development differently. However, parents are guiding adolescents in arranging for opportunities to emerge in their social relationships with peers, friends and adults (Santrock, 2012).

Life satisfaction includes the satisfaction of one's past, present and future, the desire to change life, and the opinions of one's close relatives about that person's life (Diener and Lucas, 1999). Adolescents who know that their parents or guardians are next to themselves feel that they are happier, healthier, and better than their peers (Steinberg, 2007).

Risk taking behavior is defined as the presence of movements that result in loss. (Beyth-Marom, Austin, Fischhoff, Palmgren, Jacobs-Quadrel, 1993). At the beginning of risk behaviors seen in children; smoking and substance abuse, alcohol consumption, inattentive driving, dangerous activity and dangerous behavior and false sexual behavior (Arnett, 1992; Green, Mitchell and Bunton, 2000; Finkelhor, Hotaling and Asdigian, 1995; Johnson, McCaul and Klein, 2001; Pouilin and Pedersen, 2007). The problematic behaviors of adolescents are said to be some kind of adaptation behaviors towards negative and hostile perceptions (Belsky, Steinberg and Draper, 1991).

It is thought that from the birth of a child to the adolescents in the process up to puberty, the relationship with the adults will shape their views on adults. From here it is desirable to first determine the perceptions of adolescents about adults, and then to examine whether the attitudes of parents to adolescents vary according to their perception of life satisfaction and risk taking. The purpose of this study is to examine whether adolescents differ in their parental attitudes, life satisfaction and risk taking according to their positive or negative perceptions of adults.

Method

The scope of the study is composed of 905 students (434 girls, 471 males) who continue to the State and Private Anatolian High Schools in the Battalgazi district of Malatya. For the purpose of data collection in the study, Perception of Adults for Adolescents, Parent Attitude Scale, Risk Taking Scale for Adolescents, Life Satisfaction Scale and Personal Information Form were used. In the analysis of the data, t-test was used.

Results

As a result of the study, adolescents who perceived adults as highly positive (28.14) and adults as low-positively (27.00) were found to differ significantly from parental attitudes in terms of acceptance / interest. However, it was found that there was a significant difference between life satisfaction of adolescents who perceived adults as highly positive (23.07) and those who perceived adults as low positively (20.47).

The results of the research showed that adolescents who perceived adults highly negative (22.68) and adolescents (23.58) who perceived the adults lowly negative were found to be significantly different in psychological autonomy from parental attitudes perceived by adolescents. It also showed that there is a significant difference in the risk perceptions of adolescents (20.65) who perceive adults at a highly negative and adolescents (13.71) who perceive adults lowly negative

Discussion and Conclusions

It is seen that adolescents who perceive adults at a high level positively perceive their parents as more affectionate, involved and participant than adolescents who perceive adults at a low level positively. This finding is consistent with the view that children who are loved and valued by their family are positive about their surroundings (Orvin, 1997).

It was found that children who perceived adults at high level negatively perceived their parents as significantly lower than children who perceived adults at a low level negatively in terms of Psychological Autonomy. According to Dinkmeyer and McKay (2006), the development of children's trust and respect for themselves is closely related to the encouragement of their parents by their belief in their abilities.

Other finding is about life satisfaction and perception about adults. Results showed that there is a difference between these variables. The life satisfaction of students who perceive adults as positive is higher. This finding is consistent with the results of the study conducted by high school students and one of the factors affecting the individual's satisfaction in daily life was social relations (Ünal and Şahin, 2013).

Lastly the risk-taking behaviors of individuals who perceive adults as negative can be explained by the curiosity and the search for excitement (Kıran Esen, 2003a) of the sensation created by a dangerous situation at these ages.

It is one of the limitations of this research that the research group consists of adolescents who are only in the Battalgazi province of Malatya. Investigations with adolescents who are not continuing in high school or continuing different kind of high schools may also provide information about adolescents 'perceptions of adults and perceptions of their parents' attitudes, their own life satisfaction and risk taking. Parents' democratic attitudes towards children provide their children with a positive perception of other people in their surroundings. This suggests that parents should be more democratic in their attitudes towards their children. Parents and teachers can be trained about the relationship between children's perceptions of adults and various psychological traits to improve relationships between children and adults.

It can also be assumed that the limited work on the perceptions of adult adolescents also influences work. Despite their limitations, it is thought that this study will contribute to the field by determining the perception of the adults of adolescents and examining them according to some variables.